

tése és írása is megmagyarázható abból a körülményből, hogy gyakran van együtt az *állami* szóval (Állami elemi iskola). De hogy miért mondják és írják sokan *elképesztőnek* (két *-pp-*vel), ami csak *elképesztő*, mert *képtelenség*;¹ miért mondják és írják *heggesztésnek* a *hegesztést*, *forrasztást*; miért mondják *koppasztásnak* a *kopasztást* (*kopasz* azonban mindig csak egyetlen *-p-*vel hangzik); és miért mondanak-írnak sokan *köppenyeget*, *köppenyt* *köpenyeg*, *köpeny* helyett, azt igazán nem tudja az ember.

Képesbeszéd. Régebben gyakran találkoztunk olvasás közben zavaros képekkel, erőltetett hasonlatokkal; amióta a munka, az idő, a papír drágább lett, már ritkábban, mindenben takarékosagra kényszerülünk. Vagy talán a nehezebbé váló élet késztet arra, hogy mindent nevén nevezzünk, kerüljük a képesbeszédet? Azért föltűnő, ha azt olvassuk valahol, hogy a „szikratávíró akkor még *gyermekcipőben járt*.” Ennek a képesbeszédnek az a legnagyobb baja, hogy a sok használatban erősen elnyűtték. Legokosabb a lomtárba tenni, hátha megújodik egy idő múlva és ismét használhatóvá válik, ámbár akkor is fölösleges lesz a technika bármely újabb alkotásának lábára cipőt húzni.

„*Több országban takarmányhiány ütötte föl a fejét*” — jelenti a rádió. Es ha a rádió mondja, el is kell hinnünk, hogy úgy van, akármilyen nehezen értjük is meg, hogyan ütheti föl a fejét olyasvalami, ami *hiányzik*, ami *nincsen*. Elmondottam ezt a furcsaságot egy barátomnak, így javította ki: *takarmányhiány lépett föl*; így sem jó, mert ami nincs, az nem is léphet föl sehová. Ebből is kitetszik, hogy a képzavart elkerülni sokszor nem is olyan könnyű. Abban egyeztünk meg, hogy nem muszáj mindent képesen kifejeznünk. Ebben az esetben is legjobb egyszerűen azt mondanunk, hogy takarmányhiány van.

Ez sem valami szerencsés fogalmazás: *Mint tündöklő csillag jelent meg irodalmunk tövises pályáján*. Mert igaz ugyan, hogy az irodalom pályája rendszerint eléggé tövises, sőt tüskés szokott lenni, de a tündöklő csillagok fönn szoktak tündökölni a mennyboltozaton, nem pedig földi, tövises pályákon. De egy kis ellentmondás is van ebben a zavaros képben. Annak, aki tündöklök, nem tövises a pálya; akinek pedig tövises a pálya, az nem tündöklök. Legfeljebb utólag állapítják meg róla, hogy tündökölt, de fényét nem vették észre, sőt töviseket szórtak az útjába (hogy én is képesen fejezzem ki magamat), mert a költők-írók-művészek tövisei nem maguktól szoktak teremni. De ez már nem is tartozik ide.

Egy történeti munkában olvastam: A magyar fővárosnak, ennek a poraitól többször *megélemedett phoenixnek* történetét a honfoglalástól kezdve kísérik végig napjainkig. — Én is így tanultam volt annak idején, de azóta többiben is fölvilágosítottak bennünket, hogy más *megéledni* (ma inkább azt mondanók, *föleledni*) és más *megélemedni*, majdnem az ellenkezője, pedig mind a kettő az *él* ige származéka. Az egyik annyi mint *újraéledni*, *föltámadni*, a másik *előregedni*, *megvéhnedni*. Nem hiszem, hogy az idézett mondat írója azt akarta volna mondani Budapestről, hogy többször megéregedett, ámbár többször öregge lennie csak úgy volt volna lehetséges, ha közben ugyanannyiszor megifjodott volna. Nem is másról van itten szó, mint a *megéledett főnitről*, amely a monda szerint időnként-századonként elégeti magát fészkeben, de hamvaiból megfialodva kél ki újra.

Brüll Emánuel

¹ Valószínűleg azért, mert *elképedés* esetén nagyon hajlamosak vagyunk a nyomaték kedvéért így ejteni (A szerk.).